

ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ СИСТЕМ МІКРОКЛІМАТУ В ТЕПЛИЧНИХ ГОСПОДАРСТВАХ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Проаналізовано доцільність розвитку технологічного обладнання тепличних будівель, орієнтованих на енергозбереження та альтернативну енергетику.

Ключові слова: теплиця, овочевий ринок, мікроклімат, енергозбереження, альтернативні джерела енергії.

Abstract

The analysis of expediency of development of technological equipment of greenhouse buildings focused on energy saving and alternative energy is analyzed.

Keywords: greenhouse, vegetable market, microclimate, energy saving, alternative energy sources.

Вступ

Для зменшення фактору сезонності на сільськогосподарському овочевому ринку доцільним є впровадження ефективних схем ізоляції виробництва овочів від зовнішніх кліматичних чинників. До таких схем можна віднести вирощування овочевих культур в зимових культиваційних спорудах (теплиці, оранжереї, зимові сади), завдяки чому продуктивність вирощування може залишатись практично незмінною впродовж всього року [4].

Зимові теплиці є об'єктами високого енергоспоживання в холодну пору року, тому актуальним завданням є знаходження шляхів та рішень у оснащенні теплиць енергоефективним обладнанням та модернізації існуючого, яке дозволить зменшити залежність від традиційних енергоносіїв та буде доступним як для промислових тепличних комбінатів, так і для домогосподарських будівель.

Результати дослідження

Починаючи з 2018 року на ринку зовнішньої торгівлі України спостерігається стрімке збільшення показника імпорту овочів з-за кордону, причому цей показник не згасає навіть в сезон плодоношення. Основну частку імпорту становлять традиційні для нашого кліматичного поясу культури: томати, огірки, картопля.

Наприклад, за перше півріччя 2020 року було імпортовано в Україну 10,3 тис т огірків, що на 47% більше, ніж за весь минулий 2019 рік. При цьому експорт становив лише 3,8 тис т за 2019 рік [1]

Причиною таких негативних показників виділяється погіршення та різка зміна погодних умов, проте варто виділити ще такі не менш значні фактори:

- зниження чисельності працевлаштованого сільського населення та підвищення урбанізації;
- залежність сільськогосподарських підприємств від традиційних джерел енергії, які в більшій мірі є імпортованими і їхня вартість регулюється країною-експортером енергоресурсу;
- низький досвід у запровадженні альтернативних джерел енергії в АПК;
- зосередження попиту на промислові комплекси та нехтування домашніми господарствами, які є не менш важливими учасниками сільськогосподарського ринку та ціноутворення.

Правильне інженерне оснащення культиваційних споруд дозволяє створити оптимальні мікрокліматичні умови для розвитку плодово-овочевих культур, при цьому мінімізувати вплив навколишнього середовища та зменшити вплив сезонності на внутрішні умови в приміщенні, що є основним функціоналом зимових теплиць [3].

До основних заходів з модернізації мікрокліматичного обладнання та підвищення енергоефективності є:

- впровадження альтернативних та відновлювальних джерел енергії (вітрова та сонячна енергетика, використання відходів сільськогосподарської діяльності);
- підвищення теплоізоляційних якостей огорожувачих конструкцій та покращення конструктивних особливостей теплиць («теплиця Тихельмана», використання сотового полікарбонату);
- накопичення сонячної енергії та використання її в нічну пору доби за допомогою теплоаккумуляційного обладнання [4,5].

Наприклад, модернізація обладнання в Уманському тепличному комбінаті призвела до зниження споживання природного газу в 10 разів: з 5-6 м³ газу на 1 кг продукції від початку функціонування підприємства, до 0,6 м³/ кг продукції після впровадження модернізаційних заходів, основними з яких стали частковий перехід на опалення на відновлювальних джерелах енергії, базу яких складають відходи сільськогосподарської діяльності (солома, біопаливо, рештки рослин після плодоношення), огороження листовими полімерними матеріалами [2].

Найбільш використовуваними огорожувачими конструкціями теплиць в наш час є:

- сотовий полікарбонат;
- скло;
- полімерна плівка.

Основні експлуатаційні характеристики покриттів теплиць наведені в таблиці 1.

Табл. 1 - Характеристики матеріалів огорожувальних конструкцій теплиць

Показники характеристики матеріалу	Скло (4 — 6мм)	Сотовий полікарбонат (6 мм)	Плівка (180 мікрон)
Ударна стійкість, Дж	0,05 Дж	2,1 Дж	Дуже низька
Термін служби	До 50 років	Не менше 10 років	5 лет
Вага, кг / кв. м	10	1,3	0,19
Ступінь прозорості,%	89-92	86	89-93 (Одинарний поліетилен) 79-87 (Подвійний поліетилен)
Коефіцієнт теплопередачі, Вт / м ² x °С	5,8	3,7	3,6
Теплопровідність, Вт / м ² x °С	0,72-0,9	0,14	—
Діапазон температури застосування	-70 +250	-45 +120	-40 +90
Пожежна безпека	Низька пожежостійкість	Важко запалюється, не підтримує горіння	Низька пожежостійкість
Безпека при порушенні експлуатації	Загартоване скло хімічно міцніше (в 5 разів порівняно зі звичайним). У разі руйнувань розпадається на дрібні безпечні фракції	Міцний, розбити практично не можна, при розбиванні розпадається на дрібні безпечні фракції	Не є небезпечною
Хімічна стійкість	Висока	Середня	Низька
Ціна за м ² , грн	340 грн/м ² (6мм) 219 грн/м ² (4 мм)	96-150 грн/м ² (4 мм) 170-216грн/м ² (6мм)	18 грн/м ² - 180 мкм. УФ захист - 10 сезонів 13,6 грн/м ² - 150 мкм. УФ - захист
Зручні умови монтажу	Вимагає обережності, трудомістка обробка	Легкий у різанні і вирубці, свердлінні й штампуванні	Має особливості

Виходячи з вище зазначених характеристик, найоптимальнішим у використанні в якості покрівель теплиць є сотовий полікарбонат, оскільки при відносно невеликій вартості цей матеріал має оптимальні термічні та механічні показники та відносно високу довговічність.

Висновок

Досліджено основні проблеми розвитку продуктивності тепличних господарств України та шляхи їх вирішення, які ґрунтуються на вирішенні задач з енергоефективності тепличних будівель та зменшення їх залежності від традиційних джерел енергії, та наведено приклади вирішення таких задач, здійснено порівняльну характеристику матеріалів огорожувальних конструкцій теплиць.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Статистична інформація Державної служби статистики України [електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. «Уманський тепличний комбінат»: сторінка підприємства [електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.utk.org.ua/manufacturing/tech/>
3. С. П. Ковальчук. Теплиці та оранжереї / С. П. Ковальчук, А. О. Стасюкевич, Н. П. Томашпольський – Вінниця : Будівельник, 1986. – 87 с.
4. Г.Г. Крамарець, Ю.В. Крамарець, В. С. Веклич. Основи тепличного господарства. Навч. пос. — Львів, 2006. - 108 с.
5. Верховцев Ф. Сільськогосподарські джерела енергії [електронний ресурс] / Ф. Верховцев. – Режим доступу: <https://goo.gl/xSprBo>.

Бадяка Олег Володимирович – аспірант, факультет будівництва, теплоенергетики та газопостачання, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: oleg.badyaka@ukr.net

Науковий керівник: **Панкевич Ольга Дмитрівна** – к. т. н., доцент кафедри інженерних систем у будівництві, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Oleh Badiaka V. – student group TH-18m, department of Building Heating and Gas Supply, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: oleg.badyaka@ukr.net

Supervisor: **Olha D. Pankevich** – PhD, docent, Engineering systems in construction, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.